

Ірина Труш (Iryna Trusch)¹

РОЗВИТОК ХУДОЖНЬОЇ ТВОРЧОСТІ ДІТЕЙ 6-ГО РОКУ ЖИТТЯ НА ЗАСАДАХ ВІЛЬНОГО ВИБОРУ ОБРАЗОТВОРЧИХ ЗАВДАНЬ

Анотація статті: У статті розкрито теоретичні і методичні аспекти впливу вільного виховання на розвиток творчих здібностей дітей 6-го року життя. Визначено і обґрунтовано педагогічні умови розвитку художньої творчості у дітей 6-го року життя. Репрезентовано комплекс занять для дітей 6-го року життя на основі вільного вибору образотворчих завдань, та експериментально перевірено ефективність їх впливу на розвиток художньої творчості дітей. Заняття побудовані з урахуванням вікових та індивідуальних особливостей дітей на основі інтеграції різних видів образотворчої діяльності, різних технік і способів зображення.

Ключові слова: творчість, здібності, вільний вибір, інтерес, інтеграція.

ROZWÓJ SZTUKI ARTYSTYCZNEJ DZIECI 6-LETNICH NA PODSTAWIE SWOBODNEGO WYBORU DROBNYCH ZADAŃ EDUKACYJNYCH

Streszczenie: Artykuł dotyczy teoretycznych i metodycznych aspektów wpływu swobodnej edukacji na rozwój zdolności twórczych dzieci na szóstym roku życia. Warunki pedagogiczne rozwoju twórczości artystycznej dzieci w szóstym roku życia są określone i uzasadnione w artykule. Opracowano zestaw prac dla dzieci 6-go roku życia na podstawie swobodnego wyboru zadań wzrokowych i testowano skuteczność ich wpływ na rozwój sztuki dziecięcej. Zajęcia opierają się o wiek i indywidualne cechy dzieci w oparciu o integrację różnych rodzajów działań wzrokowych, różnych technik i metod artystycznych.

Słowa kluczowe: kreatywność, umiejętności, wolny wybór, zainteresowanie, integracja.

Abstract: The article deals with theoretical and methodical aspects of the influence of free education on the development of creative abilities of children of the 6th year of life. The pedagogical conditions for the development of artistic creativity in children of the 6th year of life are determined and substantiated. The complex of classes for children of the 6th year of life is represented on the basis of a free choice of visual tasks, and the effectiveness of their influence on the development of artistic creativity of children has been experimentally tested. Classes are based on the age and individual

---

¹ Українка. У 2012 році після закінчення з поглибленим вивченням української мови та літератури (Роменський район Сумська область) вступила на факультет дошкільної освіти Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка. З 2016 року продовжую навчання за освітнім ступенем «Магістр».

characteristics of children based on the integration of different types of visual activities, different techniques and methods of image.

Keywords: art, abilities, free choice, interest, integration.

Вступ

Нагальною потребою XXI століття стає формування такого способу життя, який був би основою довготривалого ощадливого гармонійного розвитку людства. Науково-технічний прогрес, нові технології самі по собі не здатні подолати загрози, що постали перед людством. Потрібна нова філософія, нові моральні орієнтири – зобов'язання кожної людини і людства в цілому. Саме на таких засадах сформувалося поняття сталий розвиток. У словниках термін сталий («sustainable») визначається як характеристика процесу або стану, що може підтримуватись невизначено довго. А термін сталий розвиток («sustainable development») означає покращення якості людського життя. Уперше поняття сталого розвитку було сформульовано у доповіді «Our Common Future» («Наше спільне майбутнє») голови Міжнародної комісії з питань екології та розвитку ООН Гру Харлем Брутланд у 1987 році. Воно трактувалося достатньо просто і конкретно: це такий розвиток, який задовольняє потреби сучасності, але не ставить під загрозу здатність майбутніх поколінь задовольняти свої потреби².

Для забезпечення сталого розвитку особливі надії покладаються на освіту. Цей напрям в освіті розвивається як такий, основним завданням якого є формування в дітей моделей поведінки, звичок, стилю життя, що відповідають потребам сталого розвитку людства. Це освіта не про сталий розвиток, а для сталого розвитку. Важливими складовими елементами освіти для сталого розвитку у дошкільному закладі є самопізнання, самонавчання дітей через діяльність, націлення їх на прийняття самостійних рішень у повсякденному житті, виконання дій у напрямі сталого розвитку. Всього цього можна досягти розвиваючи художню творчість дитини. Адже саме творча людина здатна правильно задовольнити свої потреби, не приносячи при цьому шкоди для свого майбутнього та майбутнього суспільства.

Мета дослідження: теоретично обґрунтувати та експериментально перевірити педагогічні умови розвитку художньої творчості дітей 6-го року життя в процесі вільного вибору завдань на заняттях з образотворчої діяльності.

Для реалізації мети поставлено такі завдання:

- 1) здійснити аналіз психологічної та педагогічної літератури з проблеми розвитку художньої творчості дітей 6-го року життя;
- 2) визначити і обґрунтувати педагогічні умови розвитку художньої творчості у дітей 6-го року життя в процесі вільного вибору завдань під час занять з образотворчої діяльності;
- 3) розробити комплекс занять на основі вільного вибору образотворчих завдань, та експериментально перевірити ефективність їх впливу на розвиток художньої творчості дітей 6-го року життя.

Обґрунтовано та перевірено комплекс педагогічних умов розвитку творчих здібностей дітей 6-го року життя на засадах вільного виховання: моделювання педагог-

² Гавриш Н., Саприкіна О., Пометун О. Дошкільнятам – освіта для сталого розвитку : навч. – метод. посіб. для дошкільних навч. закладів / Н. Гавриш, О. Саприкіна, О. Пометун; за заг. ред. О. Пометун. – Д. : «Ліра», 2014. – 120 с.

ічного процесу з урахуванням вікових та індивідуальних особливостей дітей; інтеграція різних видів образотворчої діяльності дітей; розвиток у дітей спостережливості, збагачення словника, навчання різних технік і способів зображення; ознайомлення дітей з етапами творчого пошуку; створення предметно-розвивального середовища в дошкільному навчальному закладі.

Практичне значення дослідження полягає в уточненні методики діагностування рівнів сформованості художньо-творчих здібностей у дітей 6-го року життя; у розробленні та впровадженні у дошкільний навчальний заклад комплексу тематичних занять з образотворчої діяльності з урахуванням дитячих інтересів до різних видів образотворчої діяльності і здійснення вільного вибору образотворчих завдань.

Розкриття проблеми

Творчість супроводжує нас усе життя. Стимулювання творчих процесів на сучасному етапі стало не тільки пріоритетним напрямком саморозвитку особистості, але й напрямком розвитку та прогресу загалом. Знання проблем творчого розвитку дозволяє швидше сформулювати творчу особистість. Проблеми розвитку художньо-творчих здібностей дітей дошкільного віку досліджено багатьма видатними психологами і педагогами у різних аспектах (Д. Богоявленська, А. Брушлінський, Л. Виготський, В. Давидов, О. Запорожець, О. Леонт'єв, М. Поддяков, Я. Пономар'єв, С. Рубінштейн, В. Кудрявцев та ін.). О. Леонт'єв стверджує, що творчість – це знаходження адекватного принципу або способу вирішення проблеми, завдання. В. Кудрявцев пояснює творчість як взаємодію суб'єкта з об'єктом, яка виступає у вигляді суперечності. О. Тихомиров, досліджуючи творчість стверджує, що творчість лише частково піддається формалізації й вирізняється рядом ознак: вона включає не тільки правила та операції її реалізації, а й своєрідні структурні одиниці (потреби, мотиви, установки, цілі та ін.), що нові структурні утворення з'являються у процесі вирішення творчої проблеми. Тож творчість розглядається вченими як людська діяльність вищого рівня у процесі пізнання і перетворення навколишнього природного та соціального світу, в результаті чого змінюється й сама людина, форми і способи її мислення, особистісні якості: вона стає творчою особистістю^{3 4 5}. Дослідники Дж. Гілфорд, Е. Торренс виділяють основні характеристики творчості: оригінальність – здатність по-новому, нестандартно розв'язувати проблеми, що в дошкільному віці проявляється в різних видах діяльності дітей та в їхніх іграх; семантична гнучкість – словесна гнучкість мислення проявляється у дітей як підвищена чутливість до мовлення, як мовленнєва творчість – утворення нових слів, рим абощо; образна адаптивна гнучкість як найтиповіша форма прояву творчості в дошкільному віці – здатність дитини виділяти функції об'єкта таким чином, щоб побачити в ньому нові можливості; стихійна гнучкість – здатність знаходити різноманітні ідеї у дещо обмеженій ситуації⁶.

³ Леонт'єв А. Н. Проблемы развития психики / А. Н. Леонт'єв. – [3-е изд.]. – М. : изд-во МГУ, 1972. – 576 с.

⁴ Біла І. М. Психологія дитячої творчості / І. М. Біла. – К. : Фенікс, 2014. – 200 с.

⁵ Вопросы психологии ребенка дошкольного возраста: Сб. ст. / под ред. А. Н. Леонт'єва и А. В. Запорожца. – М. : Международный образовательный и психологический колледж, - 1995. – 144 с.

⁶ Кульчицька О.І. Творчі здібності та особливості їх прояву в дитячому віці // Обдарована дитина. 2000. – №1. – С. 10-14.

Формування власної творчості, творчого потенціалу починається з самого дитинства. Але постає проблема у виявленні та забезпеченні сприятливих умов для творчого розвитку, самореалізації, творчого ставлення до реального світу, його предметів та явищ. Тому формування творчої особистості повинно здійснюватися на основі особистісно-орієнтованої моделі виховання. При цьому існуючі форми організації творчої діяльності майже не сприяють формуванню та розвитку творчих здібностей дитини, пригнічуючи при цьому бажання творити. Тому педагогу, насамперед, слід приділяти велику увагу природним задаткам дитини, підтримувати її творчі починання, допомагати реалізувати їх, стимулюючи при цьому бажання дитини робити по-своєму, надаючи вільний вибір методів, прийомів, способів виконання завдання^{7 8}.

Під задатками Б. Теплов розуміє анатомо-фізіологічні особливості мозку. О.Ковальов і В. М'ясищев пояснюють їх як фізіологічні та психологічні особливості людини, зумовлені індивідуальними особливостями будови мозку. К. Платонов відносить до задатків і психічні процеси, А. Бодальов – психічні функції. Задатки є неодмінним атрибутом здібностей. Визначивши здібності як індивідуально-психологічні особливості індивіда, науковці наголошують, що вони не можуть бути вродженими. Такими можуть бути тільки анатомо-фізіологічні особливості, тобто задатки, які лежать в основі розвитку здібностей^{9 10}. Тож успіхи дитини у певній діяльності зумовлені комплексом відповідних здібностей, які можуть проявлятися по різному, зокрема як загальні інтелектуальні здібності; конкретні досягнення; спілкування та лідерство; творчість і продуктивна діяльність; художньо-образотворчі здібності; психомоторні здібності. Таке розрізнення дозволяє ще у дошкільному віці виявити ті конкретні нахили, уподобання, які пов'язані з закладеними природою задатками. Творчі, можливості дитини невичерпні. Розкрити та реалізувати їх – складне завдання, яке стоїть перед вихователями.

Ідеї необхідності розвитку творчого потенціалу дітей дошкільного віку знайшли відображення в нормативних документах нашої держави: Національній доктрині розвитку освіти в Україні, Законі України «Про освіту», Законі «Про дошкільну освіту», «Про охорону дитинства», Базовому компоненті дошкільної освіти¹¹. Спираючись на це відповідні завдання ставлять перед педагогом і програми навчання, виховання та розвитку дитини в розрізі образотворчої діяльності дітей дошкільного віку. Однак програми відображають різні підходи авторів до визначення завдань і

⁷ Комарова Т. С. Образотворча діяльність в дитячому саду: навчання й творчість : підручник / Т.С. Комарова. - М.: Педагогіка, 2005. – 198 с.

Сухорукова Г. В. Образотворче мистецтво з методикою викладання в дошкільному навчальному закладі : підручник / Г. В. Сухорукова, О. О.Дронова, Н. М. Голота, Л. А. Янцур ; за ред. Г. В. Сухорукової. – К. : Видавничий Дім «Слово», 2010. – 376 с.

⁸ Сухорукова Г. В. Образотворче мистецтво з методикою викладання в дошкільному навчальному закладі : підручник / Г. В. Сухорукова, О. О.Дронова, Н. М. Голота, Л. А. Янцур ; за ред. Г. В. Сухорукової. – К. : Видавничий Дім «Слово», 2010. – 376 с.

⁹ Богоявленская Д. Б. Психология творческих способностей / Д. Б. Богоявленская. – М. : Академия, 2002. – 337 с.

¹⁰ Брек Л. Развитие ребенка / Л. Брек. – 6-е изд. – СПб. : Питер, 2006. – 1056 с.

¹¹ Закон України «Про дошкільну освіту» // Дошкільне виховання. 2001. С. 4-25.

змісту образотворчої діяльності дітей та керівництва нею, співвідношення навчання і творчості в розвитку художньо-творчих здібностей^{12 13 14 15}.

Ці завдання вимагають від вихователя переорієнтуватись у виборі методів організації занять з різних видів діяльності дітей: перейти від репродуктивних методів до продуктивних (творчих, дослідницьких). Реалізувати ці завдання надає можливість художня творчість.

Залучаючи дошкільників до художньо-практичної діяльності, вихователь реалізує не тільки завдання художнього виховання, а й більш глобальні — розвиває інтелектуально-творчий потенціал дітей. Вони ефективніше оволодівають мистецтвом створення художнього образу, коли педагог інтегрує різні види образотворчої діяльності, при цьому надає кожній дитині право вибору. Поступово діти вчаться самостійно комбінувати різні способи зображення і матеріали.

Свобода була і залишається однією з найважливіших життєвих цінностей людського життя. Теорію «вільного виховання» як течію в педагогіці характеризують індивідуалізм і категоричне заперечення суворої регламентації всіх сторін життя й поведінки дитини. Її ідеалом є вільний, необмежений розвиток сил і здібностей кожної дитини, повне розкриття індивідуума. Відомі педагоги та науковці говорили, що вільне виховання має на меті такі ідеї та принципи: головним завдання педагогів та батьків — віра в творчі здібності дитини; зосередження вихователя на тому, щоб дитина могла здобути власний досвід, на основі якого відбуватиметься розвиток її особистості; освітньо-пізнавальної діяльності і потреби в систематичній самоосвіті і самовихованні; педагог повинен бути товаришем дитині при організації освітньо-виховного середовища для прояву дітьми своїх творчих можливостей.¹⁶

Концепція вільного виховання заснована на принципі природного розвитку дитини. Розбудова процесу вільного виховання потребує створення певних організаційних умов, серед яких: створення альтернативи вільного вибору способів самовираження та самореалізації кожного учасника педагогічного процесу; залучення кожної дитини до активної діяльності; вільний вибір завдань та способів їх виконання.

Необхідною умовою цього є активність вихователя на занятті, під час підготовки до нього, під час самостійної художньої діяльності дітей, а також активність самих дітей.

Розвиток творчих здібностей дошкільників на засадах вільного виховання можливий за таких умов: моделювання педагогічного процесу з урахуванням вікових та

¹² Дитина : [програма виховання і навчання дітей від 2 до 7 років / наук. кер. проекту В. О. Огнев'юк, К. І. Волинець]. – 3-ге вид., доопр. доповн. – К. : Вид-во Київського університету імені Бориса Грінченка, 2012. – 492 с.

Програма розвитку дитини дошкільного віку « Я у Світі» у 2 ч. [упоряд. О.Л. Кононко] – Київ МЦФЕР-Україна.2014 – Ч. I,II – 150,186 с.

¹³ Малятко: Програма виховання дітей дошкільного віку [наук. кер. автор.колективу З.П. Плохій]. – К.: АПН України, Інститут проблем виховання АПН України, 1999 – вид. 2-е доопрацьоване і доповнене – 286 с.

¹⁴ Програма розвитку дитини дошкільного віку “Українське дошкілля” / О. І. Білан, Л. М. Возна, О. Л. Максименко та ін. — Тернопіль: Мандрівець, 2012. — 264 с.

¹⁵ Програма розвитку дитини дошкільного віку « Я у Світі» у 2 ч. [упоряд. О.Л. Кононко] – Київ МЦФЕР-Україна.2014 – Ч. I,II – 150,186 с.

¹⁶ Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології : навч. посібник / І. М. Дичківська. – К. : Академвидав, 2004. – 352 с.

індивідуальних особливостей дітей; інтеграція різних видів діяльності дітей; розвиток у дітей спостережливості, збагачення словника, навчання різних технік і способів зображення; ознайомлення дітей з етапами творчого пошуку; забезпечення всіма необхідними матеріалами для самостійної образотворчої діяльності дітей; використання продуктів дитячої образотворчої діяльності для подарунків рідним, прикрашання інтер'єру приміщення ДНЗ, виставок, ігор тощо, а також при формуванні інтересу. Успішне протікання зображувальної діяльності та формування інтересу до неї передбачає створення таких умов: забезпечення заняття різноманітними художніми матеріалами для зображувальної діяльності; підбір наочного матеріалу (твори образотворчого мистецтва, ілюстрації з книг та ін.); обладнаний куточок (центр) для самостійної зображувальної діяльності.

Це підготує ґрунт для формування інтересу і сприятиме створенню в дітей позитивного ставлення до діяльності. Значною мірою цьому сприятиме різноманітність форм проведеної попередньо роботи: спостереження і вивчення предметів і явищ навколишньої дійсності; читання художньої літератури; розглядання творів образотворчого мистецтва; цілеспрямований перегляд лялькових спектаклів, прослуховування музичних творів; проведення аналізу дитячих робіт, виконаних на попередніх заняттях; створення перед заняттям і на занятті проблемних ситуацій; підготовка матеріалу до заняття, попереднє обговорення теми, розподіл обов'язків для виконання колективних робіт тощо; надання дитині свободи вибору задуму, способів та матеріалів для роботи.

Метою констатувального етапу дослідження було виявити рівень творчих здібностей у дітей 6-го року життя в образотворчій діяльності.

Дітям було запропоноване заняття на тему «Осінній дивограй», метою якого було виявити вміння працювати з фарбою, здатність створювати художній образ на основі вільного вибору задуму, способів та матеріалів для роботи. У ході заняття були використані наступні методи: бесіда, показ, пояснення, вказівки, нагадування, заохочення, аналіз. Також була використана наочність у вигляді ілюстрацій, на яких зображена осіння погода.

Позитивним у занятті було те, що половина дітей впоралася з поставленою метою. Негативним стала неправильна реакція дітей на пояснення і показ, а також недостатність розвитку художньо-творчих здібностей дітей. Велика частина дітей не впоралася з роботою, незважаючи на викликаний інтерес і активність при виконанні завдання.

У ході заняття діти прагнули створити художній образ на основі залучення накопиченого раніше сенсорного досвіду, але мета не була досягнута, у зв'язку з тим, що діти не вміють передавати задуманий художній образ на основі вільного вибору, звикли виконувати завдання за зразком дорослого.

З проведеного експерименту видно, що захопленість темою і технікою у дітей розвинена на високому рівні, здатність створювати художній образ майже у всіх відсутня, так само як і знання основ кольорознавства; здатність до кольоросприйняття і раціонального застосування технік у дітей розвинена на середньому рівні.

Мета формувального експерименту полягає у розробленні та впровадженні у дошкільний навчальний заклад комплексу тематичних занять з образотворчої діяльності з урахуванням дитячих інтересів до різних видів образотворчої діяльності і здійснення вільного вибору образотворчих завдань.

У дошкільний навчальний заклад було впроваджено систему занять, в основу яких було покладено інтеграцію різних видів діяльності, дидактичні ігри та вправи творчого характеру.

Так, наприклад, заняття «Подорож веселого олівця» було побудовано на поєднанні ознайомлення з оточуючим, музики і образотворчої діяльності.

Діти із захопленням розглядали пейзажі, висловлювались з приводу побаченого, а потім відображали свої враження в пластичному інтонуванні і образотворчій діяльності. Сама постановка заняття як би готувала дітей до цієї діяльності. Споглядання дітьми естетичних властивостей природи, насолода ними, переживання їх краси дали можливість дитині захопитися цією красою і тим самим зацікавитися образотворчою діяльністю.

Заняття «У царстві тварин» побудовано на поєднанні екології, розвитку мови і образотворчої діяльності. Ті екологічні знання, які діти отримували на початку заняття, збагачують їх досвід і підводять до самостійної творчості – вигадання загадок і малювання. Вміст дитячих малюнків відображує отримані знання і в той же час малювання, як вид активної діяльності, допомогло дітям ще раз переосмислити отримані знання, в чомусь розібратися, перекопатися.

Як спосіб спонукання дітей до інтелектуальної активності ми використовуємо пошукову діяльність. Процес створення продукту для дитини має чи не первинне значення. Так, наприклад, на занятті «Зустріч із Русалочкою» педагог спонукає дітей виконати творче завдання - побудувати казкове підземне (підводне) царство, для чого стало потрібно активізувати, мобілізувати весь попередній досвід дітей, направити їх на рішення нової для них задачі.

На занятті «Чарівниця Осінь» діти добирають виразні засоби для передачі образу, отримують нові колірні відтінки шляхом з'єднання фарб.

На занятті «Грайливий морозець» дітей підводимо до різних варіантів композиційного рішення, їм було запропоновано подумати, як розташувати аркуш і зображення на ній, вибрати матеріали і техніки аби малюнок виглядав красиво.

Заняття «У країні Казковії» було цілком побудовано на пошуковій діяльності. Спочатку дітям пропонувалося відшукати героя казки, а потім продумати і відобразити найцікавіший сюжет казки, що проявляється у виборі задуму, засобів (матеріалів, техніки), способів, етапів реалізації поставленої мети, аналізі власного творчого продукту і його застосуванні в ігровій діяльності.

Включення дитини в пошук вплинуло на образотворчу діяльність. Вона відрізнялася емоційною забарвленістю, прагненням шукати, варіювати різні рішення. Діти отримували від цього особливе задоволення, а захопившись пошуком, завжди отримували успішний результат. Кожне заняття викликало у дітей здивування, радість, що стимулювало дитячі інтереси і викликало бажання створити щось нове.

Дитячі інтереси найяскравіше виявляються в грі, і тому впливати на розвиток інтересів найлегше через гру. Інтеграція дає можливість активніше використовувати ігрові форми роботи на заняттях. Тому ми використовували різноманітні ігрові прийоми з метою стимулювання пізнавальних інтересів.

Так, на занятті «У країні Казковії» використовувався прийом обігрування предметів, тут обігрувався цілий сюжет казки і були присутні казкові персонажі. Обігрування предметів допомогло привернути увагу до намальованого, обґрунтувати завдання, зацікавити майбутньою роботою, пояснити послідовність виконання роботи.

Інший прийом - обігрування зображення. На занятті «Зустріч із Русалочкою» діти оживляли намальованих ними підводних жителів, складали про них розповіді. Спеціально організоване обігрування дитячих робіт дозволило живо провести їх аналіз і оцінку. Ігрові дії не лише викликали інтерес до зображення, але і виявили його достоїнства і слабкі сторони, розкрили причини успіхів і невдач. У побудові занять також використовувався ігровий прийом з елементами рольової поведінки, наприклад, ролі художника. Їх діяльність, таким чином, мислилася як діяльність дорослого. Діючи в образі, діти були захоплені справою, винахідливі, ретельно виконували завдання, добирали несподівані техніки та матеріали.

У побудові занять застосовувалися і художньо-розвивальні ігри. Наприклад, такі як «Підбери кольори, які художник використовував в своїй картині», «Знайди картинку по палітрі», «Холодні і теплі кольори» та ін. Дидактичні ігри, включені в процес образотворчої діяльності, збільшували її привабливість, сприяли її розвитку і вдосконаленню. Цьому сприяли і спостереження за навколишнім. Так само були проведени наступні вправи: «Кольорове коло», «Настрій хмаринок», в ході яких було видно, що діти зацікавлені роботою з фарбами, у них розвивалося вміння створювати художній образ за допомогою кольору, але в основному діти вправлялися в застосуванні різноманітних живописних технік.

Щодо визначення рівня розвитку художньої творчості дітей 6-го року життя ми виходили з того, що дітям із високим рівнем розвитку характерне те, що дитина самостійно справляється із запропонованими завданнями, виконує їх помірковано і вміє пояснити хід власного мислення, працює з задоволенням; із середнім – дитина основну частину завдання виконує самостійно, але дещо невпевнено і постійно потребує підтримки й поради дорослого, на завдання реагує по-різному: як із зацікавленістю, так і байдуже; з низьким – у дитини виникають труднощі щодо виконання завдань, працює без зацікавленості.

Висновок

В основу розвитку дитячої творчості покладено ідеї вільного виховання. Бо творчість – це вільна діяльність, спрямована на створення власного оригінального продукту. В ній узагальнено весь життєвий досвід дитини – чуттєвий, ціннісний, моральний, естетичний, пізнавальний, трудовий, що знаходить відображення в різноманітній образотворчій діяльності. Проблема «вільного виховання» не є вичерпною. Подальшого вивчення та обґрунтування вимагають питання, пов'язані з соціально-економічними, нормативно-правовими умовами функціонування навчальних закладів «вільного виховання», змістом і психолого-педагогічним, дидактичним забезпеченням навчально-виховного процесу.

Бібліографія

- Біла І. М. Психологія дитячої творчості / І. М. Біла. – К. : Фенікс, 2014. – 200 с.
Богоявленская Д. Б. Психология творческих способностей / Д. Б. Богоявленская. – М. : Академия, 2002. – 337 с.
Брек Л. Развитие ребенка / Л. Брек. – 6-е изд. – СПб. : Питер, 2006. – 1056 с.

- Вопросы психологии ребенка дошкольного возраста: Сб. ст. / под ред. А. Н. Леонтьева и А. В. Запорожца. – М. : Международный образовательный и психологический колледж, - 1995. – 144 с.
- Гавриш Н., Саприкіна О., Пометун О. Дошкільнятам – освіта для сталого розвитку : навч. – метод. посіб. для дошкільних навч. закладів / Н. Гавриш, О. Саприкіна, О Пометун; за заг. ред. О. Пометун. – Д. : «Ліра», 2014. – 120 с.
- Дитина : [програма виховання і навчання дітей від 2 до 7 років / наук. кер. проекту В. О. Огнев'юк, К. І. Волинець]. – 3-ге вид., доопр. доповн. – К. : Вид-во Київського університету імені Бориса Грінченка, 2012. – 492 с.
- Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології : навч. посібник / І. М. Дичківська. – К. : Академвидав, 2004. – 352 с.
- Закон України «Про дошкільну освіту» // Дошкільне виховання. 2001. С. 4-25.
- Комарова Т. С. Образотворча діяльність в дитячому саду: навчання й творчість : підручник/ Т.С. Комарова. - М.: Педагогіка, 2005. – 198 с.
- Кульчицька О.І. Творчі здібності та особливості їх прояву в дитячому віці // Обдарована дитина. 2000. – №1. – С. 10-14.
- Леонтьев А. Н. Проблемы развития психики / А. Н. Леонтьев. – [3-е изд.]. –М. : изд.-во МГУ, 1972. – 576 с.
- Малышко: Програма виховання дітей дошкільного віку [наук. кер. автор.колективу З.П. Плохій]. – К.: АПН України, Інститут проблем виховання АПН України, 1999 – вид. 2-е доопрацьоване і доповнене – 286 с.
- Програма розвитку дитини дошкільного віку “Українське дошкільня” / О. І. Білан, Л. М. Возна, О. Л. Максименко та ін. — Тернопіль: Мандрівець, 2012. — 264 с.
- Програма розвитку дитини дошкільного віку « Я у Світі» у 2 ч. [упоряд. О.Л. Кононко] – Київ МЦФЕР-Україна.2014 – Ч. I,II – 150,186 с.
- Сухорукова Г. В. Образотворче мистецтво з методикою викладання в дошкільному навчальному закладі : підручник / Г. В. Сухорукова, О. О.Дронова, Н. М. Голота, Л. А. Янцур ; за ред. Г. В. Сухорукової. – К. : Видавничий Дім «Слово», 2010. – 376 с.